

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum incontinentia pertineat ad animam, vel ad corpus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

quaritur in matrimonio, ad quatuor continentia virginali, vel viduali, vt supra dictum est. * Alio modo potest intelligi secundum quod, nomen continentie sumitur communiter pro omni abstinencia a rebus illicitis: & sic dicitur qd omnis ponderatio non est digna animae continentis, quia non respicit aestimationem auris vel argenti, quae commutatur ad pondus.

AD SECVNDVM dicendum, qd magnitudo concupiscentiae, seu debilitas eius, ex duplici causa procedere potest. Quandoque enim procedit ex causa corporali. Quidam enim ex naturali complexione sunt magis proni ad concupiscendum quam alij. Et iterum quidam habent opportunitates delectationum concupiscentiam inflammantes magis paratas quam alij: & talis debilitas concupiscentiae diminuit meritum, magnitudo vero auget. Quandoque vero debilitas, vel magnitudo concupiscentiae provenit ex causa spiritali laudabili, puta, ex vehementia charitatis, vel fortitudine rationis, sicut est in homine temperato: & hoc modo debilitas concupiscentiae auget meritum ratione suae causae, magnitudo vero minuit.

AD TERTIVM dicendum, qd voluntas propinquoior est rationi, qd vis concupiscibilis. Vnde bonum rationis ex quo virtus laudatur, maius esse ostenditur ex hoc, qd pertingit non solum vsque ad voluntatem, sed etiam vsque ad vim concupiscibilem, quod accidit in eo qui est temperatus, quam si pertingat solum ad voluntatem, ut accidit in eo qui est continens.

Super Questionis consuequingua- gmas extra Aristotum primum.

QVAESTIO CLVI.

De incontinentia, in quatuor articulos diuisa.

OSTEA considerandum est de incontinentia.

ET circa hoc quaruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum incontinentia pertineat ad animam, vel ad corpus.

¶ Secundo, Vtrum incontinentia sit peccatum.

¶ Tertio, De comparatione incontinentiae ad intemperantiam.

¶ Quarto, Quis sit turpior, vtrum incontinens ira, vel incontinens concupiscentiae.

ARTICVLVS PRIMVS. Vtrum incontinentia pertineat ad animam, an ad corpus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod incontinentia non pertineat ad animam, sed ad corpus. Diuersitas enim sexuum non est ex parte animae, sed ex parte corporis: sed diuersitas sexuum facit diuersitatem circa incontinentiam. dicit enim Philosoph. 7. Ethic. * quod mulieres non dicuntur neque continentes, neque incontinentes, ergo incontinentia non pertinet ad animam, sed ad corpus.

¶ 2. Præter id quod pertinet ad animam non sequitur corporis complexiones: sed incontinentia sequitur corporis complexionem. dicit enim Philo. in 7. Ethic. * qd

A maximè acuti, idest, cholericis, & melancholicis, secundum irrefrenatam concupiscentiam sunt incontinentes. ergo incontinentia pertinet ad corpus.

¶ 3. Præter. Victoria magis pertinet ad eum qui vincit: quam ad eum qui vincitur: sed ex hoc dicitur aliquis esse incontinens, quod caro concupiscens aduersus spiritum superat ipsum. ergo incontinentia magis pertinet ad carnem, quam ad animam.

B SED CONTRA est, quod homo differt a bestijs principaliter secundum animam. Differt autem secundum rationem continentiae & incontinentiae. Bestias enim dicimus neque continentes, neque incontinentes, vt patet per Philosophum in 7. Ethicor. * ergo incontinentia maximè est ex parte animae.

RESPON. Dicendum, quod vnumquodque attribuitur magis ei quod est causa per se, quam ei quod solum occasionem praestat.

C Id autem quod est ex parte corporis, solum occasionem praestat incontinentiae. Ex dispositione enim corporis potest contingere, quod insurgant passiones vehementes in appetitu sensitivo, qui est virtus corporis organici: sed huiusmodi passiones quantumcumque vehementes, non sunt sufficiens causa incontinentiae, sed occasio sola, eo quod durante vsu rationis semper homo potest passionibus resistere. Si vero passiones adeo insurgant, quod totaliter auferant vsum rationis, sicut accidit in his, qui propter vehementiam passionum amentiam incurrunt, non remanebit ratio continentiae, neque incontinentiae: quia non saluatur in eis iudicium rationis, quod continens seruat, & incontinens deserit. Et sic relinquatur quod per se causa incontinentiae sit ex parte animae, quae ratione passionibus non resistit.

D Quod quidem fit duobus modis, vt Philosophus dicit in 7. Ethicorum. * Vno modo, quando anima passionibus cedit antequam ratio consilieret: quae quidem vocatur irrefrenata incontinentia, vel praeuolatio. Alio modo, quando non permanet homo in his, quae consiliata sunt, eo quod debiliter est firmatus in eo quod ratio iudicauit: vnde & haec incontinentia vocatur debilitas. Et sic patet, quod incontinentia principaliter ad animam pertinet.

E Vt Philosophus dicit in 7. Ethicorum. * Vno modo, quando anima passionibus cedit antequam ratio consilieret: quae quidem vocatur irrefrenata incontinentia, vel praeuolatio. Alio modo, quando non permanet homo in his, quae consiliata sunt, eo quod debiliter est firmatus in eo quod ratio iudicauit: vnde & haec incontinentia vocatur debilitas. Et sic patet, quod incontinentia principaliter ad animam pertinet.

Secunda Secundae S. Thomae.

perans, & vincens est causa per se eius quod est irrefrenata, & vincit: sed passio est per se superans, & vincens voluntatem quae contra tendit. ergo. Et illud, inquit Martinus, patet quod non sufficienter probat conclusionem, hinc scilicet, qd incontinentia non est corporis, sed animae. Thomas, per illud medium, quod passio non est causa per se, sed occasio tantum.

¶ Ad haec dicitur, qd si quis penetrat quo pacto appetitus sensitivus est motiuus voluntatis, facile haec soluet. Penetrabit autem hoc, qui intuitus fuerit doctrinam auctoris in praecedenti lib. q. 9. art. 2. vbi docetur, quod sicut homo frigus ex hoc ipso quod friget, mouetur ad volendum locum calidum: ita homo in passione existens, ex hoc ipso quod est sic dispositus secundum illam passionem, mouetur ad volendum quod consonat homini sic disposito, puta, ad puniendum si est iratus, ad venerem si est ardens &c. Et ratio ibi assignatur, quia hinc scilicet ex dispositione hominis, seu subiecti fit ut aliqd sit, vel appareat conueniens illi quod cessante illa dispositione non est aut appareat conueniens: quoniam conueniens ex parte vtriusque potest oriri extremi, scilicet vel ex dispositione subiecti, vel ex natura obiecti. Et sic, ut ibi dicitur, dispositio subiecti redundat in obiectum faciendo ipsum esse, vel apparere p tunc conueniens. Et sic patet, quod passio valde remota mouet voluntatem, scilicet disponendo subiectum, & inde conueniens conuenientia in obiecto motiuo voluntatis, non necessitando tamen ipsam. Vnde merito non per se causa, sed occasio dicitur passio incontinentiae, quae est actus voluntatis. Et cum dicitur, Causa per se impellens & inclinans &c. re-

BBB 2 spon-

Lib. 7. cap. 7. a medio, & cap. 6. declinando ad finem, tom. 5.

D. 98.

Lib. 7. cap. 7. non procedit ad finem, tom. 5.

spondeur negando minorem, proprie loquendo, quia passio impellit quidem & inclinat non per se, sed mediante subiecto, quod disponit, & convenientia quae est ex subiecto iam disposito confurgit. Sicut frigus impellit hominem ad eundem ad calidum non per se, sed occasione antecedentis, hoc solum dicitur, quod etiam in corpore manifestat actum incontinentiae: quoniam non est imputandum, quod in voluntate incontinentis fit uinci, & sperari sine consensu in illud, ad quod passio inclinat, ut Martinus fingere videtur, sed ut auctor dixit, est ibi electio, ac per hoc consensus, ita quod hoc est uinci, eligere ex vehementia passionis.

Ad primam probationem negatur, quod voluntas non sit per se sufficiens causa incontinentiae in non habente habitum incontinentiam. Nam sicut voluntas frigescens hominis est sufficiens, & per se causa eundi ad ignem, seu solem: ita voluntas existens in passione est per se sufficiens causa volendi tale delectabile. Causae enim disponentes subiectum, occasiones sunt volendi non per se, concausae volendi. Unde & auctor in litera probat hoc: quia quandiu manet vis rationis, voluntas libere potest in utrumque oppositum.

Ad secundam negatur minor, quia passio non est per se vincens & superans, sed occasionaliter uoluntatem, quae non aliter superatur nisi quia libere uult: ad quod volendum passio disponit. Unde pater, quod auctor sufficienter probauit incontinentiam esse non corporis, sed animae, per illud medium: quia passio est occasio, & uoluntas est per se causa incontinentiae.

Loco citato in argumto.

In solutio- ne praec.

In corp.ar.

Supr. quaest. 85 ar. 3. co.

* Lib. 3. cap. 28. parum a principio to mo 1.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod anima humana est corporis forma, & habet quasdam vires corporeis organo utentes, quarum operationes aliquid conferunt etiam ad illa opera anima, quae sunt sine corporeis instrumentis, id est, ad actum intellectus & uoluntatis, in quantum scilicet intellectus a sensu accipit, & uoluntas impellitur a passione appetitus sensitui. Et secundum hoc, quia forma secundum corpus habet quandam debilem complexionem, fit ut in pluribus, quod & etiam debiliter inhaereat quibuscumque inhaeret: & si raro in aliquibus aliter accidat, secundum illud Prouerb. ultimo. Mulierem fortem quis inueniet? Et quia id quod est paruū, vel debile, reputatur quasi nullū, inde est quod Philosophus * loquitur de mulieribus, quasi non habentibus iudicium rationis firmum, quamuis in aliquibus mulieribus contrarium accidat. Et propter hoc dicit, quod mulieres non dicimus continentes, quia non ducuntur quasi habentes solidam rationem, sed ducuntur quasi de facili sequentes passiones.

AD SECUNDUM dicendum, quod ex impetu passionis contingit, quod aliquis statim passionem sequatur ante consilium rationis. Impetus autem passionis prouenire solet vel ex uoluntate, sicut in cholericis: vel ex uoluntate, sicut in melancholicis, qui propter terrestrem complexionem uoluntatis inflammatur: sicut contrario contingit, quod aliquis non persistat in eo, quod consiliatum est ex eo, quod debiliter inhaeret propter molliorem complexionem, ut de mulieribus dictum est. * Quod etiam uidetur in phlegmaticis contingere propter eandem causam, sicut etiam in mulieribus. Hoc autem accidit in quantum ex complexionem corporis datur aliqua incontinentiae occasio, non autem causa sufficiens, ut dictum est. *

AD TERTIUM dicendum, quod concupiscentia carnis in eo qui est incontinentis, superat spiritum non ex necessitate, sed per quandam negligentiam spiritus non resistens fortiter.

ARTICVLVS III: Vtrum incontinentia sit peccatum.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod incontinentia non sit peccatum: quia ut Aug. dicit in lib. de li. arb. * nullus peccat in eo, quod uidere non potest: sed incontinentiam nullus potest esse sciplo

vitare, secundum illud Sap. 8. Scio quod non possum esse continens, nisi Deus det. ergo incontinentia non est peccatum.

¶ 2. Praeterea. Omne peccatum in ratione uidetur consistere: sed in eo qui est incontinentis, vincitur iudicium rationis. ergo incontinentia non est peccatum.

¶ 3. Praeterea. Nullus peccat ex eo, quod Deum uolenter amat: sed ex uehementia diuini amoris: aliquis fit incontinentis. dicit enim Dionys. 4. cap. de diu. no. 7. quod Paulus per incontinentiam diuini amoris dixit. Vno ego, iam non ego. ergo incontinentia non est peccatum.

SED CONTRA est, quod conuenerunt alijs peccatis. 2. ad Timoth. 3. ubi dicitur, criminatores, incontinentes, immites &c. ergo incontinentia est peccatum.

RESPON. dicendum, quod incontinentia potest attendi circa aliquod tripliciter. Vno modo, proprie & simpliciter. & sic incontinentia attenditur circa concupiscentiam delectationum tactus, sicut & intemperantiam, ut supra dictum est. * de continentia: & hoc modo incontinentia est peccatum ex duplici ratione. Vno modo ex eo, quod incontinentes recedat ab eo quod est secundum rationem. Alio modo, ex eo, quod se immergit quibusdam turpibus delectationibus. Et ideo Philosophus dicit in 7. Ethicorum, * quod incontinentia vituperatur non solum ut peccatum, a quod scilicet est per recessum a ratione, sed etiam per malitiam quaedam, in quantum prauas concupiscentias sequatur.

Alio modo, incontinentia attenditur circa aliquid, proprie quidem in quantum homo recedit ab eo quod est secundum rationem, sed non simpliciter, puta, cum quis non seruat modum rationis in concupiscentia honoris, diuitiarum, & aliorum huiusmodi, quae secundum se uidentur esse bona: circa quae non est incontinentia simpliciter, sed secundum quod sicut supra de continentia dictum est. * Et sic incontinentia est peccatum non ex eo, quod aliquis generat se prauis concupiscentiis, sed ex eo quod non seruat modum debitum rationis, etiam in concupiscentia rerum per se appetendarum. Tertio modo, incontinentia dicitur esse circa aliquid non proprie, sed secundum similitudinem, puta, circa concupiscentias eorum, quibus non potest ab